EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

10. september 2009 *

Kohtuasjas C-292/08,

mille ese on Hoge Raad der Nederlandeni (Madalmaad) poolt EÜ artikli 234 alusel esitatud 20. juuni 2008. aasta eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 2. juulil 2008, menetluses

German Graphics Graphische Maschinen GmbH

versus

Alice van der Schee, Holland Binding BV pankrotihaldur,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja esimees P. Jann (ettekandja), kohtunikud M. Ilešič, A. Tizzano, A. Borg Barthet ja E. Levits,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

kohtujurist: P. Mengozzi,
kohtusekretär: R. Grass,

arvestades kirjalikus menetluses esitatut,

arvestades märkusi, mille esitasid:

– Madalmaade valitsus, esindajad: C. Wissels ja C. ten Dam,

– Hispaania valitsus, esindaja: J. López-Medel Bascones,

– Itaalia valitsus, esindaja: I. Bruni, keda abistas *avvocato dello Stato* W. Ferrante,

– Ühendkuningriigi valitsus, esindajad: H. Walker ja A. Henshaw,

– Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: A.-M. Rouchaud-Joët ja M. R. Troosters,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb nõukogu 29. mai 2000. aasta määruse (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta (EÜT L 160, lk 1; ELT eriväljaanne 19/01, lk 191) artikli 4 lõike 2 punkti b, artikli 7 lõike 1 ja artikli 25 lõike 2 ning nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42) artikli 1 lõike 2 punkti b tõlgendamist.

2 Eelotsusetaotlus on esitatud German Graphics Graphische Maschinen GmbH (edaspidi „German Graphics") ja Holland Binding BV pankrotihaldur A. van der Schee (edaspidi „Holland Binding") vahelises vaidluses seoses ühe Saksa kohtu poolt tehtud määruse täitmisega.

Õiguslik raamistik

3 Määruse nr 1346/2000 artikli 3 lõige 1 sätestab:

„Maksejõuetusmenetluste algatamiseks on pädevad selle liikmesriigi kohtud, kus asub võlgniku põhihuvide kese. Äriühingu või muu juriidilise isiku puhul peetakse vastupidiste tõendite puudumisel tema põhihuvide keskmeks registrijärgset asukohta."

4 Nimetatud määruse artikli 4 lõige 1 ja lõike 2 punkt b näevad ette:

„1. Kui käesolevas määruses ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse maksejõuetusmenetluse ja selle mõjude suhtes selle liikmesriigi seadust, kelle territooriumil menetlus on algatatud, edaspidi „menetluse algatanud riik".

2. Menetluse algatanud riigi seadustes sätestatakse menetluste algatamise, läbiviimise ja lõpetamise tingimused. Tingimustes määratakse eelkõige kindlaks:

[…]

b) maksejõuetusmenetluses käsitletavad varad ning selliste varade käsitlemine, mille võlgnik omandab pärast maksejõuetusmenetluse algatamist".

5 Määruse artikli 7 lõige 1 sätestab:

„Varade ostja vastu algatatav maksejõuetusmenetlus ei mõjuta müüja omandireservatsioonil põhinevaid õigusi, kui varad asuvad menetluse algatamise ajal mõne teise kui menetluse algatanud liikmesriigi territooriumil."

6 Määruse artikli 25 lõiked 1 ja 2 näevad ette:

„1. Sellise kohtu otsust, kelle otsust menetluse algatamise kohta tunnustatakse vastavalt artiklile 16 ja mis käsitleb maksejõuetusmenetluse läbiviimist ja lõpetamist või kohtu heakskiidetud kompromisse, tunnustatakse ilma lisaformaalsusteta. Sellist otsust täidetakse vastavalt kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmist tsiviil- ja kaubandusasjades käsitleva Brüsseli konventsiooni [(EÜT 1972, L 299, lk 32)] (muudetud selle konventsiooniga ühinemist käsitlevate konventsioonidega) [(edaspidi „Brüsseli konventsioon")] artiklitele 31-51, välja arvatud artikli 34 lõige 2.

Esimest lõiku kohaldatakse ka otseselt maksejõuetusmenetlusest tuleneva või sellega tihedalt seotud otsuse suhtes isegi juhul, kui selle on teinud mõni teine kohus.

Esimest lõiku kohaldatakse ka otsuse suhtes, mis käsitleb pärast menetluse algatamise taotluse esitamist võetud kaitsemeetmeid.

2. Lõikes 1 nimetamata otsuste tunnustamine ja täitmine on reguleeritud lõikes 1 nimetatud konventsiooniga selles osas, mil määral see neid puudutab.”

7 Määruse nr 44/2001 artikli 1 lõige 1 määratleb määruse kohaldamisala. Nimetatud määrust kohaldatakse kõikide tsiviil- ja kaubandusasjade suhtes ning seda ei kohaldata maksu-, tolli- ja haldusasjade suhtes.

8 Määruse nr 44/2001 artikli 1 lõige 2 näeb ette:

„Käesolevat määrust ei kohaldata:

[…]

b) pankrotimenetluste, maksejõuetute äriühingute või teiste juriidiliste isikute likvideerimismenetluste, kohtumenetluse, kompromissi tegemise ja muude selliste menetluste suhtes;

[…]”.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

9 Saksa õiguse alusel asutatud äriühing German Graphics sõlmis müüjana Madalmaade õiguse alusel asutatud äriühinguga Holland Binding masinate müügilepingu, mis sisaldas müüja kasuks omandireservatsiooni tingimust.

10 Rechtbank Utrecht (Madalmaad) tunnistas 1. novembri 2006. aasta otsusega Holland Bindingu maksejõuetuks ning nimetas pankrotihalduri.

11 5. detsembri 2006. aasta määrusega rahuldas Landgericht Braunschweig (Saksamaa) German Graphicsi esitatud taotluse kaitsemeetmete võtmiseks seoses teatud hulga masinatega, mis asusid Holland Bindingu ruumides Madalmaades. Nimetatud nõue põhines eelmainitud omandireservatsiooni tingimusel.

12 18. detsembril 2006 tunnistas voorzieningenrechter te Utrecht (Utrechti ajutiste meetmete kohaldamise üle otsustav kohtunik) Landgericht Braunschweigi määruse täidetavaks. Seejärel esitas A. van der Schee Holland Bindingu pankrotihaldurina selle otsuse peale apellatsioonkaebuse Rechtbank Utrechtile, kes tühistas 28. märtsi 2007. aasta otsusega nimetatud määruse. German Graphics esitas Rechtbank Utrechti otsuse peale Hoge Raad der Nederlandenile kassatsioonkaebuse.

13 Hoge Raad der Nederlanden otsustas 20. juuni 2008. aasta määruses menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas määruse [nr 1346/2000] artikli 25 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et selles kasutatud sõnastus „mil määral see [st määrus nr 44/2001] neid puudutab" tähendab, et tunnustamist ja täitmist puudutavaid määruse nr 44/2001 sätteid saab

muudele otsustele kui need, mis on loetletud määruse [nr 1346/2000] artikli 25 lõikes 1, kohaldatavaks lugeda alles siis, kui enne seda kontrollitakse, kas need otsused ei jää määruse nr 44/2001 artikli 1 lõike 2 punkti b kohaselt selle määruse esemelisest kohaldamisalast välja?

2. Kas määruse nr 44/2001 artikli 1 lõike 2 punkti b koostoimes määruse [nr 1346/2000] artikli 7 lõikega 1 tuleb tõlgendada nii, et asjaolu, et omandireservatsiooniga koormatud vara asub hetkel, mil ostja suhtes algatatakse maksejõuetusmenetlus, maksejõuetusmenetluse algatamise liikmesriigis, viib selleni, et omandireservatsioonil tuginevat müüja nõuet, nagu käesoleval juhul German Graphicsil, tuleb käsitleda nõudena, mis määruse nr 44/2001 artikli 1 lõike 2 punkti b tähenduses puudutab maksejõuetust ja jääb seetõttu selle määruse kohaldamisalast välja?

3. Kas teisele küsimusele vastamise puhul on oluline, et määruse [nr 1346/2000] artikli 4 lõike 2 punkti b kohaselt reguleerib maksejõuetusmenetluse algatamise liikmesriigi õigus seda, milline vara kuulub pankrotivara hulka?"

Esimene küsimus

14 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas kohus, kes otsustab otsuse täitmise üle, peab enne seda, kui ta saab otsust tunnustada määruse nr 1346/2000 artikli 25 lõike 2 tähenduses määruse nr 44/2001 sätete alusel, kontrollima, kas nimetatud otsus kuulub viimati nimetatud määruse kohaldamisalasse.

15 Maksejõuetusmenetlustega seotud otsuste tunnustamist reguleerivad määruse nr 1346/2000 artiklid 16–26. Selles kontekstis on määruse artikli 25 ese eelkõige nende otsuste tunnustamine ja täidetavus, mis ei puuduta otseselt maksejõuetusmenetluse algatamist.

16 Nimetatud artikkel 25 käsitleb ühelt poolt lõike 1 esimeses lõigus „otsus[eid], […] mis käsitle[vad] maksejõuetusmenetluse läbiviimist ja lõpetamist" ning teiselt poolt lõike 1 teises ja kolmandas lõigus „maksejõuetusmenetlusest tuleneva[id] või sellega tihedalt seotud otsuse[id]" ning samuti teatud kaitsemeetmetega seotud otsuseid ja lõikes 2 „lõikes 1 nimetamata otsus[eid] […] selles osas, mil määral [see konventsioon, st Brüsseli konventsioon] neid puudutab".

17 Järelikult ei kuulu määruse nr 1346/2000 artikli 25 lõikes 2 nimetatud otsused selle määruse kohaldamisalasse. Peale selle ei saa välistada, et nende otsuste hulgas esineb otsuseid, mis ei kuulu määruse nr 1346/2000 ega määruse nr 44/2001 kohaldamisalasse. Artikli 25 lõike 2 sõnastusest tuleneb, et määrust nr 44/2001 saab kohaldada otsusele selle sätte tähenduses üksnes tingimusel, et see otsus kuulub viimati nimetatud määruse kohaldamisalasse.

18 Sellest järeldub, et kui asjaomane otsus ei ole tehtud tsiviil- või kaubandusasjades või kui see ei kuulu määruse nr 44/2001 kohaldamisalasse vastavalt sama määruse artiklile 1, siis ei saa seda määrust kohaldada.

19 Seetõttu peab otsuse täitmise üle otsustav kohus enne, kui ta tunnustab otsust, mis ei kuulu määruse nr 1346/2000 kohaldamisalasse, määruse nr 44/2001 sätete kohaselt kontrollima, kas asjaomane otsus kuulub viimati nimetatud määruse kohaldamisalasse.

20 Eeltoodust tulenevalt tuleb esimesele küsimusele vastata, et määruse nr 1346/2000 artikli 25 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sõnastusest „mil määral see [konventsioon] neid puudutab" tuleneb, et enne tunnustamist ja täitmist puudutavate määruse nr 44/2001 sätete kohaldatavaks tunnistamist muudele otsustele kui need, mis on loetletud määruse nr 1346/2000 artikli 25 lõikes 1, tuleb kontrollida, kas need otsused ei jää määruse nr 44/2001 esemelisest kohaldamisalast välja.

Teine ja kolmas küsimus

21 Teise ja kolmanda küsimusega, mida tuleb käsitleda koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada sisuliselt seda, kas asjaolu tõttu, et ostja suhtes algatatakse maksejõuetusmenetlus ning et omandireservatsiooniga koormatud vara asub maksejõuetusmenetluse algatamise liikmesriigis, jääb müüja omandireservatsioonile tuginev nõue selle ostja vastu määruse nr 44/2001 kohaldamisalast välja.

22 Neile küsimustele vastamiseks tuleb viidata määruse nr 44/2001 põhjendustele. Põhjenduse 2 kohaselt takistavad teatavad erinevused kohtualluvust ja kohtuotsuse täitmist käsitlevates siseriiklikes eeskirjades siseturu häireteta toimimist. Nimetatud määruse põhjenduse 7 kohaselt peab määruse reguleerimisala hõlmama kõiki peamisi tsiviil- ja kaubandusasju. Määruse põhjendus 15 rõhutab vajadust, et harmoonilise kohtumõistmise huvides tuleb tagada, et kahes liikmesriigis ei tehta vastuolulisi kohtuotsuseid.

23 Need põhjendused kinnitavad, et ühenduse seadusandja on pidanud silmas määruse nr 44/2001 artikli 1 lõikes 1 sisalduva mõiste „tsiviil- ja kaubandusasjad" laia tähendust ning seega ka määruse laia kohaldamisala.

24 Seda tõlgendust toetab ühtlasi määruse nr 1346/2000 põhjenduse 6 esimene lause, mille kohaselt peaks vastavalt proportsionaalsuse põhimõttele piirduma määrus sätetega, mis reguleerivad maksejõuetusmenetluste algatamise pädevust ning otsuseid, mis tehakse otseselt maksejõuetusmenetluse alusel ja on sellega tihedalt seotud.

25 Järelikult ei saa viimati nimetatud määruse kohaldamisala laialt tõlgendada.

26 Peale eeltoodud täpsustust tuleb meenutada, et Euroopa Kohus on Brüsseli konventsiooni käsitlevas kohtupraktikas otsustanud, et hagi on pankrotimenetlusega seotud juhul, kui see tuleneb otseselt pankrotist ja on tihedalt seotud likvideerimis- või saneerimismenetlusega (vt 22. veebruari 1979. aasta otsus kohtuasjas 133/78: Gourdain, EKL 1979, lk 733, punkt 4). Selliste tunnustega hagi ei kuulu seega nimetatud konventsiooni kohaldamisalasse (vt 12. veebruari 2009. aasta otsus kohtuasjas C-339/07: Seagon, EKL 2009, lk I-767, punkt 19).

27 Kuivõrd määrus nr 44/2001 asendab nüüdsest Brüsseli konventsiooni liikmesriikidevahelistes suhetes, võib Euroopa Kohtu tõlgendusi konventsiooni sätetele laiendada ka määrusele, kui Brüsseli konventsiooni ning määruse nr 44/2001 sätteid võib pidada võrdväärseks. Määruse põhjendusest 19 nähtub, et järjepidevus tuleks tagada ka Brüsseli konventsiooni ja määruse tõlgendustes (23. aprilli 2009. aasta otsus kohtuasjas C-167/08: Draka NK Cables jt, EKL 2009, lk I-3477, punkt 20).

28 Määrusega nr 44/2001 loodud süsteemis on selle artikli 1 lõike 2 punktil b samasugune koht ja ülesanne nagu Brüsseli konventsiooni artikli 1 teise lõigu punktil 2. Liiatigi on nendel sätetel sama sõnastus (2. juuli 2009. aasta otsus kohtuasjas C-111/08: SCT Industri, EKL 2009, lk I-5655, punkt 23).

29 Eeltoodust tulenevalt on otsuse tegemisel, kas määruse nr 44/2001 artikli 1 lõike 2 punktis b nimetatud välistus on kohaldatav, seega määrav, kui intensiivne on eespool viidatud Gourdaini kohtupraktika tähenduses seos nõude – nagu põhikohtuasjas esitatud nõue – ja maksejõuetusmenetluse vahel.

30 Tuleb märkida, et sellisel juhul nagu kõnealuses põhikohtuasjas ei näi see seos piisavalt otsene ega piisavalt tihe, et välistada määruse nr 44/2001 kohaldamine.

31 Eelotsusetaotlusest nähtub tegelikult, et German Graphics, hageja Landgericht Braunschweigis algatatud menetluses, taotles tema omandis olevate asjade tagastamist ning see kohus pidi üksnes selgitama teatavate Holland Bindingu ruumides Madalmaades asuvate masinate omandiküsimuse. Sellele õigusküsimusele antav vastus ei sõltu maksejõuetusmenetluse algatamisest. German Graphicsi esitatud hagi eesmärk oli üksnes tagada tema kasuks seatud omandireservatsiooni tingimuse kohaldamine.

32 Teisisõnu on nimetatud omandireservatsioonile tuginev hagi autonoomne – see ei põhine maksejõuetusmenetlust sätestaval õigusel ning sellega ei taotleta seda tüüpi menetluse algatamist ega pankrotihalduri kaasamist.

33 Neil tingimustel ei piisa asjaolust, et pankrotihaldur on vaidluse pool, selleks et kvalifitseerida Landgericht Braunschweigis algatatud menetlus otseselt pankrotist tuleneva menetlusena, mis on tihedalt seotud likvideerimismenetlusega.

34 Seega tuleb sedastada, et selline hagi nagu Landgericht Braunschweigile German Graphicsi esitatu kuulub määruse nr 44/2001 kohaldamisalasse.

35 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb siiski, kas määruse nr 1346/2000 artikli 7 lõige 1 võib mõjutada nende nõuete kvalifitseerimist, millel on seos maksejõuetusmenetlusega. See säte piirdub ainult täpsustusega, et „varade ostja vastu algatatav maksejõuetusmenetlus ei mõjuta müüja omandireservatsioonil põhinevaid õigusi, kui varad asuvad menetluse algatamise ajal mõne teise kui menetluse algatanud liikmesriigi territooriumil". Teisisõnu on nimetatud säte üksnes materiaalõiguslik reegel, mille eesmärk on kaitsta müüjat selle vara osas, mis asub väljaspool liikmesriiki, kus maksejõuetusmenetlus algatati.

36 Peale selle ei ole põhikohtuasjas artikli 7 lõige 1 kohaldatav, kuna German Graphicsi vara oli maksejõuetusmenetluse algatamise ajal Madalmaades, st selle liikmesriigi territooriumil, kus see menetlus algatati.

37 Mis puudutab määruse nr 1346/2000 artikli 4 lõike 2 punkti b võimalikku mõju Euroopa Kohtu vastusele seoses põhikohtuasjas kõnealuse nõude kvalifitseerimisega, siis tuleb sedastada, et selle sätte eesmärk on üksnes vältida seaduste kollisiooni, nähes ette, et maksejõuetusmenetluse algatanud riigi seadustega määratakse kindlaks „maksejõuetusmenetluses käsitletavad varad ning selliste varade käsitlemine, mille võlgnik omandab pärast maksejõuetusmenetluse algatamist". Sellel sättel ei ole mingit mõju määruse nr 44/2001 kohaldamisalale.

38 Kõike eeltoodut silmas pidades tuleb teisele ja kolmandale küsimusele vastata, et määruse nr 44/2001 artikli 1 lõike 2 punktis b sätestatud erandit, koostoimes määruse nr 1346/2000 artikli 7 lõikega 1 ning arvestades viimati nimetatud määruse artikli 4 lõike 2 punkti b, tuleb tõlgendada nii, et seda ei kohaldata müüja nõude suhtes, mis on esitatud omandireservatsioonile tuginedes pankrotis ostja vastu, kui omandireservatsiooni esemeks olev asi asub hetkel, mil ostja suhtes algatatakse maksejõuetusmenetlus, maksejõuetusmenetluse algatamise liikmesriigis.

Kohtukulud

39 Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

1) Nõukogu 29. mai 2000. aasta määruse (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta artikli 25 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sõnastusest „mil määral see [konventsioon] neid puudutab" tuleneb, et enne tunnustamist ja täitmist puudutavate nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades sätete kohaldatavaks tunnistamist muudele otsustele kui need, mis on loetletud määruse nr 1346/2000 artikli 25 lõikes 1, tuleb kontrollida, kas need otsused ei jää määruse nr 44/2001 esemelisest kohaldamisalast välja.

2) Määruse nr 44/2001 artikli 1 lõike 2 punktis b sätestatud erandit, koostoimes määruse nr 1346/2000 artikli 7 lõikega 1 ning arvestades viimati nimetatud määruse artikli 4 lõike 2 punkti b, tuleb tõlgendada nii, et seda ei kohaldata müüja nõude suhtes, mis on esitatud omandireservatsioonile tuginedes pankrotis ostja vastu, kui omandireservatsiooni esemeks olev asi asub hetkel, mil ostja suhtes algatatakse maksejõuetusmenetlus, maksejõuetusmenetluse algatamise liikmesriigis.

Allkirjad